

Oorlog in Oekraïne, Westerse wereld eensgezind

Uitleg

Donderdag 24 februari brak de oorlog uit tussen Oekraïne en Rusland. Sindsdien volgen de gebeurtenissen elkaar snel op:

- Rusland is Oekraïne binnengevallen en zet steeds zwaarder geschut in om grote steden zoals Charkov, en Kiev in het bijzonder, in te nemen.
- Oekraïne verzet zich met man en macht en steeds meer mannen tussen de 18 en 60 jaar oud melden zich om mee te vechten. De Oekraïense regering onder leiding van President Zelenski wil van geen wijken weten en blijft het land besturen vanuit Kiev. Zelenski toont zich in verschillende videoboodschappen bijzonder moedig en strijdbaar.
- De Europese Unie en de NAVO – onder leiding van de VS – leggen Rusland zware sancties op. Grote bedrijven als Apple en Shell willen geen zaken meer doen met Rusland en verschillende sportbonden en -organisaties boycotten Rusland. Allemaal in de hoop dat Rusland zich terugtrekt uit Oekraïne.
- Meer dan een miljoen mensen zijn inmiddels Oekraïne ontvlucht en worden opgevangen in onder andere Polen.
- Rusland en Oekraïne hebben op 28 februari om de tafel gezeten om te onderhandelen, maar tot op heden zonder resultaat. Er wordt wel gesproken over een mogelijke hervatting van de onderhandelingen.

In deze les staan de oorlog tussen Oekraïne en Rusland en de effecten daarvan op de wereld centraal. Aan de hand van een tijdlijn en richtvragen krijgen studenten meer grip op de geschiedenis van het conflict en op de huidige situatie.

Belangrijk

Er kunnen studenten in je klas zitten die ervaring hebben met oorlogsgeweld. Het kan dan misschien lastig zijn om over dit onderwerp te praten. Door voorafgaand aan de les aan te geven wat het onderwerp van de les is, kun je voorkomen dat je studenten overvalt met dit onderwerp. Het kan ook verstandig zijn om na de les met studenten in een persoonlijk gesprek door te praten over het onderwerp.

Benodigheden

- PowerPointpresentatie 'Oorlog in Oekraïne, Westerse wereld eensgezind'.
- Het werkblad **Oorlog in Oekraïne** om te kopiëren en uit te delen, of te delen via Teams of e-mail.
- Bij een fysieke les: smartboard of beamer.
- Bij afstandsonderwijs: online communicatieplatform (zoals Teams) waarop je een PowerPointpresentatie kunt delen.

Lesopbouw

1. Braindump

Toon **dia 2** en geef studenten twee minuten de tijd om alles op te schrijven wat ze al over de oorlog in Oekraïne weten. Op deze manier activeer je voorkennis en vindt er een eerste ordening van gedachten plaats. Hierdoor kunnen studenten alvast zelf over het onderwerp nadenken. Dat leidt vaak tot betere gesprekken wanneer je vervolgens met elkaar de richtvragen bespreekt.

Aan het einde van de les blikken de studenten met een 'exit ticket' terug op de les en kunnen ze hun 'braindump' eventueel nog betrekken in hun antwoorden.

2. Tijdlijn doorlezen

Toon **dia 3** en deel het werkblad Oorlog in Oekraïne uit. Hierop vinden de studenten een tijdlijn van de oorlog waardoor zij meer grip krijgen op de geschiedenis van het conflict en de huidige gebeurtenissen beter begrijpen.

3. Richtvragen bespreken

Toon **dia 4** tot en met **dia 9** na elkaar en bespreek achtereenvolgens de richtvragen:

– Vraag 1

Op 24 februari viel Rusland Oekraïne binnen en begon de oorlog. Wat was de aanleiding?

Tip: Bestudeer de tijdlijn op het werkblad.

Handreiking antwoord:

De Russische president Vladimir Poetin maakte in zijn toespraak van 21 februari bekend dat Rusland de Volksrepublieken Loehansk en Donetsk erkent als onafhankelijke landen. Hij zei ook dat hij Oekraïne ziet als onderdeel van de Russische geschiedenis en cultuur en dat Oekraïne moet worden herenigd met het moederland, om zo de 'Russische wereld' weer heel te maken. Ook zei Poetin dat Oekraïne wordt bestuurd door een neonazistische regering en sprak hij van een 'vredesmissie' om het land daarvan te bevrijden. Op 24 februari is hij met deze 'vredesmissie' begonnen door Oekraïne binnen te vallen. Hij noemt dit zelf een speciale militaire operatie.

– Vraag 2

Wie zijn, naast Rusland en Oekraïne, de hoofdrolspelers in dit conflict? Noem twee landen of organisaties en licht hun rol toe.

Handreiking antwoord:

- **De VS:** De VS waarschuwden al een tijd voor een Russische aanval op Oekraïne. Op basis van satellietbeelden concludeerden de VS dat Rusland mogelijk de invasie van Oekraïne voorbereidde. De VS en Rusland hebben al sinds het einde van de Tweede Wereldoorlog een uiterst moeizame relatie, die echter nooit tot een openlijk conflict tussen de twee landen heeft geleid. Sinds het uitbreken van de oorlog in de Oekraïne spreken de VS zich openlijk uit tegen het geweld en tegen Poetin in het bijzonder. De Amerikaanse president Biden noemde Poetin tijdens zijn eerste State of the Union een dictator en sprak vol lof over de strijd lustigheid van de Oekraïense bevolking. Hoewel de VS Oekraïne openlijk steunt, en verregaande sancties oplegt aan Rusland, willen zij zich niet militair mengen in het conflict. Het risico op escalatie en een mogelijke kernoorlog is daarvoor te groot.
- **De NAVO:** De NAVO is een organisatie van Westerse landen die op militair gebied samenwerken. De VS, Canada en veel Europese landen – waaronder Nederland – zijn lid. Een belangrijk doel van de NAVO is om Europa te beschermen tegen Russische agressie. Oekraïne is geen lid van de NAVO, maar veel landen rondom Oekraïne, zoals Polen en Roemenië, zijn dat wel. De NAVO stuurt daarom extra troepen naar de NAVO-landen in de regio. Voor Rusland is uitbreiding van de NAVO in Oost-Europa een doorn in het oog, en een belangrijke onderliggende oorzaak voor de oorlog is de mogelijke toetreding van Oekraïne tot de NAVO in de toekomst.
- **De EU:** De Europese Unie is een organisatie van Europese landen die op economisch en politiek gebied nauw samenwerken. De EU steunt Oekraïne. Oekraïne is geen lid van de EU, maar in de Oekraïense grondwet is wel opgenomen dat lidmaatschap van de EU een doel is. Naar aanleiding van de oorlog kan Oekraïne mogelijk versneld toetreden.
- **Belarus (Wit-Rusland):** een buurland van Oekraïne dat met harde hand geregeerd wordt door de dictator Aleksandr Loekasjenko. President Loekasjenko is sinds enkele jaren een belangrijke bondgenoot van Poetin. Hij heeft openlijk zijn steun uitgesproken voor Poetin en heeft het Russische leger toestemming gegeven om via Belarus de Oekraïne binnen te vallen. Ook zegt hij bereid te zijn om met oorlogsmaterieel en militairen mee te vechten aan Russische zijde.

- **China:** Poetin en de leider van China, Xi Jinping, steunen elkaar de laatste jaren, met name om samen een tegenwicht te bieden tegen het westen. China heeft echter ook een nauwe (handels)relatie met de EU. Nu Rusland wereldwijd onder vuur ligt en Poetin steeds verder geïsoleerd raakt, komt er meer druk op China om een kant kiezen. Vooralsnog heeft het land de oorlog niet expliciet veroordeeld, maar het spreekt ook niet overduidelijk haar steun uit aan Rusland. China zou tijdens mogelijke nieuwe onderhandelingen tussen Rusland en Oekraïne kunnen bemiddelen.

– Vraag 3

‘Het Westen’ veroordeelt de inval eensgezind. Welke sancties en maatregelen hebben Westerse landen tegen Rusland getroffen? Geef hier drie voorbeelden van.

Bonusvraag:

Waarom is het Westen eigenlijk zo eensgezind in deze veroordeling van Rusland?

Handreiking antwoord:

- Een groot aantal Russische banken is afgesloten van het internationale bankensysteem SWIFT. Zonder toegang tot SWIFT kunnen Russen nauwelijks zakendoen met het buitenland.
- De tegoeden (in buitenlandse valuta) van de Russische centrale bank zijn bevroren. Daarnaast zijn de persoonlijke tegoeden van onder meer Poetin en minister Lavrov van buitenlandse zaken bevroren.
- Het luchtruim van de Europese Unie is gesloten voor vliegtuigen uit Rusland.
- Duitsland stopt met de aanleg van de aardgaspijpleiding Nord Stream 2 die van Rusland naar Duitsland moest gaan lopen.

Er zijn inmiddels meerdere sanctiepakketten en er komen ook elke dag nieuwe sancties bij, zie hiervoor de website van rvo.

Handreiking antwoord bonusvraag:

De Russische inval wordt gezien als een ongerechtvaardigde aanval op een soeverein land. Daarmee is het een duidelijke schending van het internationaal recht. Bovendien laat het zien dat Rusland (wederom) een directe dreiging vormt voor de vrede en veiligheid in Europa.

– Vraag 4

Hoe steunen de Westerse landen Oekraïne? Geef hier drie voorbeelden van.

Bonusvraag:

Waarom grijpen de Westerse landen niet militair in?

Handreiking antwoord:

- Wapenhulp: veel Westerse landen leveren wapens en materieel aan Oekraïne.
- Humanitaire steun: de EU trekt een groot bedrag uit om burgers te steunen en vluchtelingen op te vangen.
- EU-lidmaatschap: de voorzitter van de Europese Commissie heeft toegezegd dat Oekraïne (uiteindelijk) mag toetreden als EU-lid.

Handreiking antwoord bonusvraag:

Vanwege het risico op escalatie, met een mogelijke kernoorlog tot gevolg.

Rusland bezit veel nucleaire wapens en zou militair ingrijpen door NAVO-landen zien als een oorlogsverklaring. Dit zou dan kunnen leiden tot een kernoorlog tussen Rusland en het Westen met miljoenen burgerdoden tot gevolg.

– Vraag 5

De oorlog speelt zich ook digitaal af, een 'informatieoorlog'.

Geef twee voorbeelden waaruit deze informatieoorlog blijkt.

Handreiking antwoord:

- In Oekraïne zijn meerdere websites van de overheid en financiële instellingen platgelegd, vermoedelijk door cyberaanvallen vanuit Rusland.
- Rusland zet grootschalige propaganda in om het beeld dat Russen van de oorlog te krijgen te beïnvloeden. Zo worden de Oekraïense leiders stevast afgeschilderd als drugsgebruikers en neonazi's die genocide willen plegen op Russen. Hierdoor hebben veel Russen, met name oudere mensen en mensen op het platteland die vooral naar de staatstelevisie kijken, geen juist beeld van de oorlog.
- Beide kanten verspreiden via media hun eigen versie van het verloop van de oorlog, bijvoorbeeld over het aantal gesneuvelde militairen. Hiermee hopen ze de moraal van de tegenpartij (en de eigen bevolking) te beïnvloeden. Door deze gekleurde berichtgeving, en het beperkte aantal onafhankelijke journalisten in het conflictgebied, is het lastig om feitelijke informatie over de oorlog boven tafel te krijgen.
- Westerse techbedrijven zoals Facebook en Google maken het voor Russische media moeilijker om (verkeerde) informatie te verspreiden.

– Vraag 6a

Welke gevoelens roepen deze oorlog en de berichtgeving bij jou op?

Handreiking antwoord:

De oorlog in Oekraïne kan verschillende gevoelens oproepen. Geef je studenten de ruimte die te uiten en vraag eventueel door. Hieronder vind je een aantal suggesties.

- Angst: Wat maakt je bang? Wat is ervoor nodig om deze angst weg te nemen?
- Boos: Wat maak je boos? Waarom ben je hier zo boos over? Wat is er nodig om die boosheid weg te nemen?
- Ongeloof: Wat veroorzaakt dit ongeloof? Wat moet er volgens jou gebeuren?
- Verdriet: Wat maakt je verdrietig? Hoe komt dit? Welk effect heeft dit verdriet op jou? Wat is ervoor nodig om je verdriet weg te nemen?
- Frustratie: Wat frustriert je? Welk effect heeft dit op je? Wat is ervoor nodig om deze frustratie weg te nemen?

– Vraag 6b

Maak jij je zorgen? Zo ja, waarover?

Hanreiking antwoord:

Het is aannemelijk en ook begrijpelijk dat er studenten zijn die zich zorgen maken. Praat hier open over en ga na wat ervoor nodig is om die zorgen weg te nemen, voor zover dat kan. Een aantal richtvragen die mogelijk kunnen helpen tijdens het gesprek:

- Waarom maak je je juist hier zorgen over?
- Wat is ervoor nodig om je zorgen weg te nemen?

4. Exit ticket

Vraag eerst of studenten nog iets kwijt willen over de oorlog. Dit kunnen opmerkingen of vragen zijn. Adresseer deze.

Bied daarna het exit ticket aan:

- Wat wist je al over de oorlog in Oekraïne?
- Wat heb je door deze les over deze oorlog geleerd?
Noem twee dingen.
- Wat zou je nog meer over deze oorlog willen weten?
Schrijf minimaal één vraag op.
- Vond je de instructies tijdens deze les duidelijk? Leg uit waarom wel of niet.

Laat de studenten de antwoorden op deze vragen op een apart blaadje schrijven en inleveren, of laat ze de antwoorden digitaal via Teams of e-mail sturen. Op deze manier kun je nagaan wat de opbrengst van de les is en waarop je in een volgende les eventueel terug kunt of moet komen. Denk daarbij in het bijzonder aan de vragen die de studenten formuleren.

Extra informatie:

- Een [videofragment](#) van de toespraak van Poetin voorafgaand aan de inval (bron: NOS / YouTube, 22 februari 2022).
- Een [videofragment](#) met de reactie van minister-president Rutte op de Russische inval (bron: De Telegraaf / YouTube, 24 februari 2022).
- Een [videofragment](#) van een speech van de Oekraïense president Zelenski naar aanleiding van Russische bombardementen (bron: De Telegraaf / YouTube, 27 februari 2022).
- Een deel van een [uitzending](#) van Wakker Nederland over de State of the Union van de Amerikaanse president Biden waarin hij spreekt over de oorlog in Oekraïne (bron: WNL / YouTube, 2 maart 2022).
- Een [artikel](#) over de achtergronden van het conflict (de Volkskrant, 24 februari 2022).
- Een [artikel](#) over de redenen van Poetin om de oorlog te beginnen (NU.nl, 25 februari 2022).

#tip

Heb je meer tijd en wil je meer met dit onderwerp doen tijdens de les? Hierbij een aantal lessuggesties. Laat de studenten:

- zelf een tijdlijn van de oorlog maken en de belangrijkste gebeurtenissen beschrijven.
- foto's zoeken die zij kenmerkend vinden voor de oorlog in Oekraïne. Laat ze bij elke foto een bijschrift schrijven zodat de lezer snapt wat hij op de foto's ziet.
- een brief schrijven aan Zelenski of Poetin waarin ze hun gedachten en emoties over deze oorlog delen.
- een brief schrijven aan minister-president Rutte waarin ze hun gedachten en emoties over deze oorlog delen en Rutte advies geven.
- een protestbord maken tegen de oorlog.
- zelf verschillende teksten en andere bronnen over de oorlog selecteren. Zij kunnen de teksten en andere bronnen vergelijken en nagaan of hiertussen verschillen zijn en welke bron nu het ware verhaal vertelt en waarom.
- (geldinzamelings)acties bedenken waarmee zij de Oekraïense bevolking kunnen helpen/steunen. Wellicht kunnen sommige acties daadwerkelijk worden georganiseerd.